

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 5, 2016

[Назад](#)

[Головна](#)

0 0 0 0 0 0 0 0

УДК: 339.5

Д. О. Кайнара,
аспірант кафедри фінансів та кредиту
Запорізького національного університету, м. Запоріжжя

ПЕРСПЕКТИВИ ТОВАРІВ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РИНКУ

D. O. Kainara,
PhD student, Department of Finance and Credit
Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya

THE PROSPECTS OF ZAPORIZHZHIA REGION MACHINERY ENTERPRISES IN THE EUROPEAN MARKET

У статті розглядаються проблеми та перспективи розвитку торгівлі машинобудівних підприємств Запорізької області на європейському ринку. Зокрема, було визначено негативну тенденцію розвитку машинобудування в регіоні та сильні економічні зв'язки із Російською федерацією. Для дослідження перспектив на європейському ринку, автором було розроблено індекс експортних переваг, заснований на ефективності виробництва, якості зовнішнього середовища, якості продукції та потенціалу підприємств регіону. Було визначено, що потенційний обсяг експорту товарів машинобудування до країн ЄС Запорізької області, може бути збільшений за групою 84 у 5 разів, а за групою 85 у 17 разів. За результатами дослідження було побудовано матрицю SWOT-аналізу, в рамках якої було визначено основні внутрішні та зовнішні фактори розвитку Запорізького регіону.

This articles deals with the challenges and opportunities Zaporizhzhia regions trade development at EU market. In particular, it was determined the negative trend of machinery in the region and strong economic relations with the Russian Federation. To investigate the prospects for the European market, the author has developed an index of export benefits based on efficiency, quality of the environment, product quality and potential of the region. It was determined that the potential volume of exports of goods to the EU machinery Zaporizhzhia region may be extended by a group of 84 in 5 times, and the group of 85 to 17 times. According to results, it was built the matrix of SWOT-analysis in which it was determined key internal and external factors of the Zaporizhzhia regions machinery.

Ключові слова: Європейська інтеграція, Машинобудування Запорізької області, Індекс експортних переваг.

Keywords: European integration, Machinery in Zaporizhzhya region, Index of export benefits.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасна економічна наука визначає, що зовнішньоекономічна діяльність є важливою складовою для успішного розвитку підприємства. Експортна діяльність підприємства, є джерелом наповнення валюти, доступу до сучасних технологій та методів організації виробництва. Проте, експортна діяльність є корисною для держави, коли мова йде про високотехнологічні товари.

В умовах, коли основою експорту є ресурси та товари з низькою доданою вартістю, це свідчить про обмеженість економіки країни та в довгостроковій перспективі призводить до значних втрат. Згідно меркантилістської теорії, експорт товарів з низькою доданою вартістю, призводить до того, країни-імпортери, виробляють товари з високою доданою вартістю, та експортують готову продукцію назад, залишаючи при цьому частину собі. Це призводить до вимивання багатства із країни, та призводить до зниження економічного достатку всіх суб'єктів економіки.

Тому, дослідження перспектив продукції підприємств машинобудування, як основи експортного потенціалу країни та регіону, на зовнішньому ринку, є важливим питанням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізуючи наукові дослідження українських вчених, варто виділити, що більшість науковців вважають, що основою експортного потенціалу підприємства є його внутрішні активи. Так, аналізуючи експортний потенціал підприємства, О.А.Шестакова, виділяє показники масштабності розвитку (обсяг експортованої продукції, експортна вартість активів підприємства, вартість основних засобів, чисельність працівників підприємства, витрати на експорт) та показники якості розвитку (коефіцієнт зносу основних фондів, коефіцієнт відповідності експортної продукції стандартам якості, коефіцієнт технологізації, коефіцієнт капіталізації вартості активів підприємства, рентабельності експортної продукції підприємства) [1]. Схожих принципів оцінки підтримуються, що ґрунтуються на аналізі внутрішньої структури підприємства підтримується М.М. Чубар [2], С. М. Козьменко а С. І. Колосок [3], В.В. Дружиніна та Л. В. Різніченко, [4, с. 246–253], Кобзева К.В. [5] тощо.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження перспектив машинобудівних підприємств Запорізької області на європейському ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні, машинобудівні підприємства Запорізької області є одними з лідерів національної економіки. Основою машинобудівного комплексу Запорізькою області є підприємства-гіганти, – ПАО «ЗТР», АО «Мотор-Січ», ПАО «ЗАЗ», КП «НБК «Іскра», ВАТ «Перетворювач», ТОВ «Південний завод гідравлічних машин» тощо.

Загалом, Запорізька область характеризується високим рівнем конкурентоздатності, та за оцінкою Фонду ефективного управління, займає 8 місце серед 27

областей України. При цьому основними перевагами регіону є високий рівень освіти та розвинена інфраструктура. Показники конкурентоздатності показані на рис. 1.

Рис. 1. Показники інфраструктури Запорізької області [6, с. 55-56]

Згідно, інформації наданою, Головним управлінням статистики Запорізької області [7], обсяг реалізованої продукції машинобудування за 2014 рік склав 130758374,4 грн., або 14,6% від загальної вартості виробленої промислової продукції, або 0,2% від валового регіонального продукту. Для порівняння, у 2014 році доля машинобудівної продукції у структурі промисловості складала 15,6%, 2013 році – 19,6%, у 2012 році 23,2. Динаміка виробництва готової продукції машинобудування, до решти промислових товарів приведена на рис. 2.

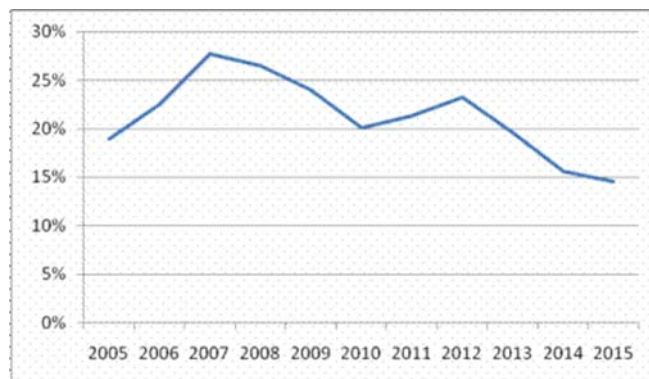

Рис. 2. Динаміка реалізації продукції машинобудування, у структурі промислового виробництва Запорізької області, за 2005-2015 роки [7]

Починаючи з 2008 року, існує стійка тенденція до зниження обсягів реалізації машинобудівної продукції. Так, у доларовому еквіваленті, за останні 7 років, обсяг реалізованої продукції Запорізької області знизився майже на 75%, із 3,3 млрд. дол. у 2008 році до 871 млн. у 2015 році. Абсолютні обсяги виробництва продукції машинобудування, наведені у рис. 3.

Таким чином, аналізуючи наведену інформацію, треба визначити, що спостерігається чітка динаміка до деіндустріалізації Запорізької області, а в структурі промислового виробництва починають домінувати товари із низькою доданою вартістю.

Серед причин такого різкого зниження економічних показників Запорізької області, варто виділити неефективну державну політику, політичну нестабільність, скорочення внутрішнього попиту, тощо.

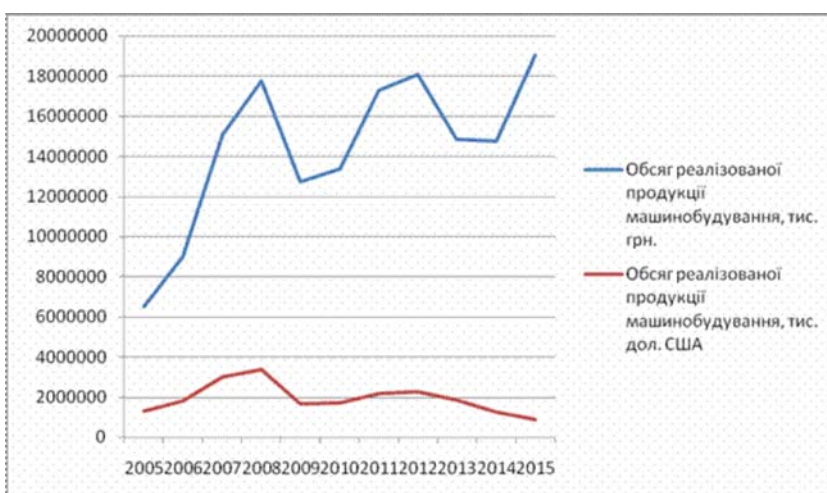

Рис. 3. Динаміка реалізації продукції машинобудування Запорізької області, тис. грн. та тис. дол. США, за 2005-2015 роки [7]

Тож, в умовах, коли національний ринок не може пропонувати гарні перспективи для росту, постає логічне питання, чи може продукція машинобудування Запорізької області конкурентно на зовнішньому. Оскільки, в 2014 році була ратифікована Угода про Асоціацію, та створена зона вільної торгівлі між Україною та ЄС, мова перш за все йде про європейський ринок.

Аналізуючи структуру експорту, Запорізької області, варто зазначити, що саме машинобудування займає домінуючі позиції у структурі. Так, у 2015 році, машинобудування займало 22,9% до загального експорту.

При цьому, основою експорту товарів машинобудування Запорізької області, виступають підприємства чотири міста: Запоріжжя, Бердянськ, Мелітополь, Токмак. Енергодар у 2015 році продукцію машинобудування не експортував. Структура експорту за містами та їх вклад, у таблиці 1.

Таблиця 1.

Структура торгівлі продукції машинобудування за містами Запорізької області, за 2015 рік, тис. дол. США*

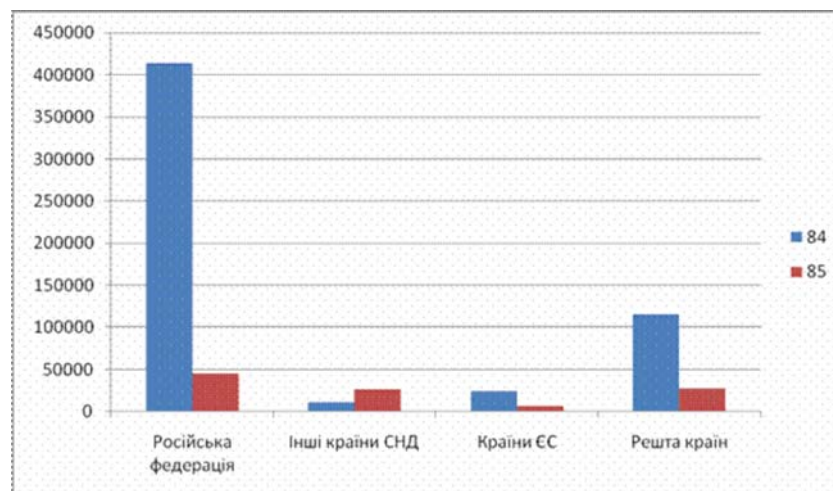
Населений пункт	Група товарів	Обсяг експорту	Обсяг експорту до попереднього періоду	Питома вага в загальному за обсязі експорту міста, %	Питома вага в загальному за обсязі експорту товару області, %	Обсяг імпорту	Обсяг імпорту до попереднього періоду, %	Індекс порівняльних переваг**
Бердянськ	84	7550,4	67,6	20,9	1	2461,5	108	0,508
Бердянськ	85	13264	34,4	36,6	13	271,75	67,4	0,96
Запоріжжя	84	531448	77,1	21,3	94	91123,5	63,8	0,707
Запоріжжя	85	85292	45,8	3,4	81	28826	48,6	0,495
Мелітополь	84	17839,83	77,1	23	3	1268,7	92	0,867
Мелітополь	85	2816,3	74,6	3,6	3	933,7	57,6	0,502
Токмак	84	383,06	198,2	30,1	0,0678	38	245,1	0,819
Токмак	85	19,5	1317	1,5	0,0185	0	-	1
Інші населенні пункти Запорізької області	84	7422,3	-	-	1	28663,2	-	1
Інші населенні пункти Запорізької області	85	4233,1	-	-	1	1707,0	-	-0,59
Всього	84	564643,6	77,2	19,2	-	123554,9	67	0,43
	85	105624,3	45,4	3,6	-	31738,5	50,5	0,64

* Згруповано автором, на основі внутрішніх даних Головного управління статистики у Запорізькій області

** Індекс порівняльних переваг, розраховується як відношення різниці між експортом та імпортом, до їх суми $([експорт-імпорт])/[експорт+імпорт]$

Таким чином, аналізуючи розподіл експорту продукції машинобудування за містами Запорізької області, слід виділити високу концентрацію експортних підприємств у м. Запоріжжя, що є підтвердженням теорій міжнародної торгівлі Кругмана та Меліца, про скупчення експортних виробничих потужностей у найбільших містах регіону. Крім того, слід виділити високу експортну квоту машинобудування Запорізької області. Так на одиницю реалізованої продукції, припадає 0,76 реалізованої на експортному ринку.

Але, на сьогоднішній день, основним ринком збуту продукції машинобудування є ринок СНГ, зокрема РФ. Таким чином, основним ринком збуту продукції машинобудування Запорізької області є ринок Російської федерації, обсяг якого становить 73,29% збуту для товарів групи 84, та 43,1% для товарів групи 85. Обсяг експорту у країни Європейського союзу становить 4,33% для товарів групи 84 та 6,7% для товарів групи 85.

Рис. 4. Географічна структура експорту товарів підприємств машинобудування Запорізької області [7]*

* Згруповано автором, на основі внутрішніх даних Головного управління статистики у Запорізькій області

Для оцінки конкурентоздатності буде використано відношення інтегральних показників конкурентоспроможності підприємств машинобудування регіону та України з урахуванням впливу торговельних бар'єрів (1).

$$K_{ex} = \frac{K_{region}}{K_{держав}} \times Tb \quad (1)$$

Де, K_{ex} , коефіцієнт експортної переваги;

K_{region} та $K_{держав}$ – інтегральні коефіцієнти для держави та регіону;

Tb – ефект, що викликають торговельні бар'єри.

В свою чергу інтегральний коефіцієнт конкурентоспроможності, є сукупністю числовою характеристик регіону, що вимірюється за формулою ..

$$K = \sqrt[n]{\prod k_n} \quad (2)$$

Де, K – інтегральний коефіцієнт конкурентоспроможності

k – часткові коефіцієнти;

n – кількість часткових коефіцієнтів

Як зазначає А.С. Хоменко, даний метод оцінки конкурентоздатності, заснований на середньому геометричному є достатньо ефективним [8].

Крім, того розрахунок інтегральний коефіцієнтів при аналізі показників, що є сукупністю числових характеристик, таких як рівень конкурентоздатності, логістики, корупції, тощо, є досить популярним у світі, та використовується як міжнародними організаціями (Світовий банк [9], Freedom House [10] тощо), так і українськими вченими. При цьому складові коефіцієнту, що вимірюються автором, або організацією, є досить різноманітними та залежать від мети та глибини дослідження.

На основі проаналізованої літератури, припустимо, що основними показниками, які формують конкурентоздатність регіону є:

1. Ефективність виробництва – що є комплексним поняттям і характеризує відношення витрат до валового доходу. Оскільки, ми розглядаємо ефективність машинобудівної галузі, пропонуємо досліджувати середній показник рентабельності операційної діяльності.

2. Якість зовнішнього середовища
3. Якість продукції;
4. Потенціал підприємств регіону.

Рівень зовнішнього середовища. У якості показника зовнішньої інфраструктури, буде взятий показник якості інституцій, що включає в себе показники охорони прав власності, рівень корупції, ефективність державної системи тощо, та розвиток інфраструктури, що включає в себе якість логістичної, електричної та телекомунікацій інфраструктури, що розраховується фондом ефективного управління [6, с. 55-56].

Високорозвинене інституційне та інфраструктурне середовище, має критичне значення для зовнішньоекономічної діяльності підприємства, оскільки, при зниженні ефективності, зростають витрати і конкурентоздатність продукції знижується. Показник якості продукції. Оскільки якість є відносним показником, що повною мірою виміряти в змозі лише ринок, пропонуємо досліджувати її у контексті експортної діяльності.

Потенціал підприємств регіону, на нашу думку, формують ряд показників, серед яких головними є рівень інноваційності, та здатність до виробництва інноваційного продукту:

1. Дिसагредований показник технологічної готовності впроваджувати інновації [6, с. 16-17], що розраховується Фондом ефективного управління, та включає у власну структуру ряд показників: доступ до мережі Інтернет, прямі іноземні інвестиції та передача технологій, доступність новітніх технологій, тощо, та дозволяє оцінити швидкість впровадження нових технологій у виробництво.

2. Дисагредований показник «Вища освіта та професійна підготовка». Оскільки інновації впроваджують передусім люди, то надзвичайно важливо оцінити потенціал Вищої освіти а якість підготовки наукових кадрів. Даний показник розраховується Фондом ефективного управління [6, с. 15-16], та дозволяє оцінити якість вищої освіти, та ступінь підготовки наукових кадрів, і включає в себе охоплення середньою освітою, якіс системи освіти, доступність дослідницьких послуг тощо.

3. Дисагредований показник інноваційності, що розраховується Фондом ефективного управління [6, с. 15-16], та включає в себе здатність регіону до інновацій, рівень співпраці наукових установ та університетів, охорону інтелектуальної власності, тощо.

4. Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, даний показник розраховується державним комітетом статистики [11].

5. Питома вага підприємств, що впроваджували інновації даний показник розраховується державним комітетом статистики [11]

Таким чином, інтегральний коефіцієнт приймає вигляд (3):

$$K_i = \sqrt[4]{\frac{EB_p \times PZC_p \times Y_p \times Pp_p}{EB_d \times PZC_d \times Y_d \times Pp_d}} \quad (3)$$

Відповідно, де згідно класифікації:

EB – ефективність виробництва;

PZC – рівень зовнішнього середовища;

Y – якість продукції;

Pp – потенціал підприємства;

Коефіцієнти d та p, відповідно держава та регіон.

Отже, на основі наведеної теоретичної моделі, розрахуємо інтегральний коефіцієнт конкурентоздатності. Інформація для розрахунку інтегрального коефіцієнта, наведена у таблиці 2.

Таблиця 2.
Вихідні дані для розрахунку інтегрального коефіцієнта*

Дисагредований коефіцієнт	Показник	Показник Запорізької області	Показник України	Доля Запорізької області в Україні
1	2	3	4	5
Ефективність виробництва (EB)	Витрати операційно діяльності	18 711 608 300	144 838 100 000	12,92%
	з них на оплату праці	1 656 301 740 (8,85%)	8 728 175 824 (6%)	18,98%
	Доходи від операційної діяльності	24 031 123 600	141 432 400 000	16,99%
	Результат від операційної діяльності	5 319 515 300	-3 405 700 000	-
	Рентабельність операційної діяльності	28,4%	-2,4%	30,8
Розмір дисагредованого коефіцієнта ефективності виробництва				1,308
Якість зовнішнього середовища	Якість інституцій	3,74	3,83	97,7%
	Якість інфраструктури	4,09	3,90	104,9%
Розмір дисагредованого коефіцієнта якості зовнішнього середовища				1,013
Якість продукції	Доля машинобудівної продукції, що експортується	47,72%	47,56%	100,34%
Розмір дисагредованого коефіцієнта якості продукції				1,0034
Потенціал підприємств регіону	Технологічна готовність впроваджувати інновації	2,9	3,11	93,25%

Вища освіта та професійна підготовка	4,89	4,55	107,5%
Інноваційність	3	3,04	98,68%
Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової	15,9	9,8	162,24%
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації	1,7	2,4	71%
Коефіцієнт фінансового ризику			
Розмір дисагрегованого коефіцієнта потенціалу підприємств регіону			1,07

* Розраховано автором на основі [6, 7, 11]

На основі отриманих даних, можна побудувати, графік, що дозволить визначити сильні та слабкі сторони машинобудування Запорізької області. Даний графік представлений на рис. 2.9.

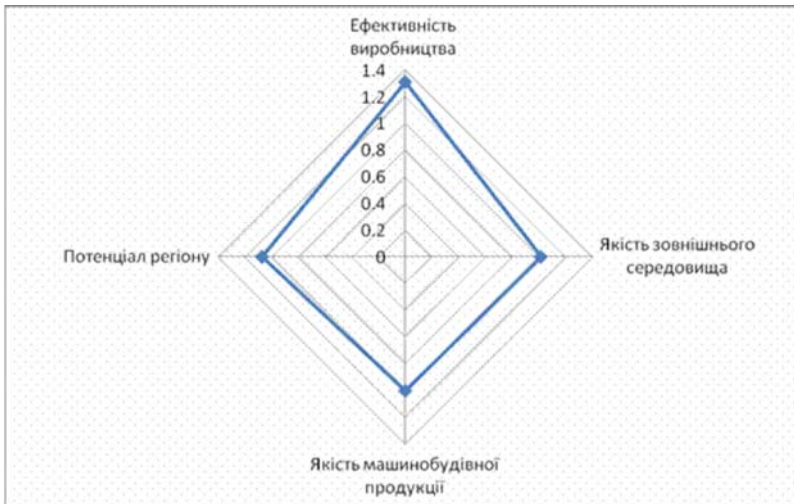

Рис. 5. Конкуrentоздатність машинобудування Запорізької області

Таким, чином, спостерігається високий рівень конкурентоздатності машинобудівної продукції за ціною. Як засвідчує, статистика по Україні та Запорізькій області, що підприємства машинобудування Запорізької області, в середньому на 30% є більш рентабельними, ніж у решті регіонів України.

Тому, при виході підприємств Запорізької області на зовнішні ринки, вважаємо доцільним використовувати стратегію низьких цін, оскільки низька ціна є головною перевагою підприємств машинобудування Запорізької області. Крім того, у підприємств машинобудування Запорізької області, рівень заробітної плати у загальній собівартості продукції, є більшим, ніж в середньому по Україні. Тож, враховуючи, що середня заробітна плата в Україні, є однією з найнижчих у Європі, це створює додаткові перспективи для Запорізького регіону.

Запорізька область, крім того, демонструє високий рівень освіти та підготовки наукових кадрів. Проте, як засвідчує практика, підприємства машинобудування Запорізької області не використовують в повній мірі науковий потенціал, а питома вага підприємств Запорізької області, що використовують інноваційний продукт, складає лише 1,7%. . Тому, вважаємо доцільним, звернути увагу підприємців, на потенційну можливість збільшити рівень інноваційності та збільшити власну конкурентоздатність як на національному, так і на світовому ринках.

Отже, на основі, наведених даних, є можливість розрахувати інтегральний індекс:

$$K_i = \sqrt[4]{1,308 + 1,013 + 1,0034 + 1,07} = 1,0986$$

Тож другим етапом є розрахунок індексу експортної переваги, є визначення ролі торговельних бар'єрів, та їх вплив на розвиток торгівлі між Запорізькою областю та ЄС.

Згідно досліджень ролі торговельних бар'єрів в рамках гравітаційної моделі [12], кожен кілометр додаткової дистанції зменшує в середньому товаропотік на 0,1648%, а тарифні та нетарифні бар'єри створюють негативний ефект у розмірі 0,83% на кожен відсоток бар'єрів.

Проте, оскільки головною метою індексу конкурентних переваг, показати конкурентоздатність продукції машинобудування Запорізької області, у порівнянні із середнім рівнем машинобудування в Україні. Отже, співставляючи рівень експорту продукції машинобудування із Запорізької області, та України, та враховуючи розмір торговельних бар'єрів та конкурентних переваг, в рамках коефіцієнту експортних переваг, існує можливість визначити потенційний розмір експорту Запорізької області до країн ЄС (2.10).

$$\text{Потенційний експорт}_{pj} = Ex\%_{dj} \times Ex_p \times K_{ex} \quad (4)$$

Де, **Потенційний експорт_{pj}** – потенційний експорт із регіону до j-ї країни;

Ex%_{dj} – доля експорту до j-ї країни, в загальному обсязі експорту держави;

Ex_p – загальний обсяг експорту регіону;

K_{ex} – коефіцієнт експортних переваг.

Вихідні дані для аналізу потенційного експорту, надані у Таблиці 3.

Таблиця 3.
Вихідні дані для аналізу потенційного експорту, станом на 2014 рік

Показник	Запорізька область	Україна	Доля Запорізької області
----------	--------------------	---------	--------------------------

			в Україні
Обсяг експорту за товарною групою 84, дол. США [1, 14]	731 754 500	2 977 213 000	24,5%
Обсяг експорту за товарною групою 85, дол. США [1, 14]	232 721 900	2 682 123 000	8,67
Рівень тарифних бар'єрів, при експорті із України до ЄС, за групою 84, дол. США [14]	0		
Рівень тарифних бар'єрів, при експорті із України до ЄС, за групою 85, дол. США [14]	0,53%		
Рівень нетарифних бар'єрів [13]	4		
K_1	1,0986		
Вартість переходу на стандарти ЄС [17, с. 40-41]	14%		
Вартість тестування продукції за новими стандартами [17, с. 40-41]	4%		

Тож, підставивши відповідні дані, ми отримуємо наступні результати (таблиця 4 та 5).

Таблиця 4.
Потенційний рівень експорту для товарів групи 84, за даними 2014 року*

Країна	Реальний експорт	Потенційний експорт, без урахування бар'єрів	Потенційний експорт з урахуванням дистанції	Втрати від існування тарифних бар'єрів	Втрати від існування нетарифних бар'єрів	Потенційний експорт після імплементування положень Угоди про Асоціацію
Австрія	50381,68	3593934,6	3454109,9	0	516044	3970153,9
Бельгія	0	797104,8	774992,7	0	115783,9	890776,7
Болгарія	53681,06	2396211,9	2358628,2	0	352379,1	2711007,3
Чехія	4736932	3462882,6	3333399,3	0	498009,9	3831409,1
Данія	3059,16	1751776,7	1696836,7	0	253507,4	1950344,1
Естонія	129605,9	2844283,6	2735106,9	0	408625	3143731,8
Фінлянд.	4662334	2284711,7	2201138,7	0	328850,1	2529988,9
Франція	3890,9	4235272,2	4129655,1	0	616970,5	4746625,5
Німечч.	3518164	32815563,2	31549139,9	0	4713442	36262581,4
Греція	3186,59	222136,9	219892,8	0	32851,98	252744,8
Угорщина	305613	7017414,0	6747559,8	0	1008085	7755645,3
Ірландія	0	22065,7	21616,7	0	3229,528	24846,2
Італія	3871,9	5041594,1	4915255,2	0	734339,1	5649594,3
Латвія	143462,5	2829960,7	2696513,9	0	402859,2	3099373,1
Литва	637124	5116034,7	4816873,2	0	719640,9	5536514,0
Польща	2538095	15836776,6	14957118,9	0	2234594	17191712,5
Португал.	0	85790,9	84474,0	0	12620,42	97094,5
Румунія	67155,88	4313292,4	4221985,1	0	630764,6	4852749,6
Словачч.	278333,2	5161322,9	4959753,4	0	740987,2	5700740,6
Словенія	0	159541,3	154126,2	0	23026,46	177152,7
Іспанія	3248055	2117835,9	2081149,2	0	310923,7	2392072,9
Швеція	0	1065456,1	1039375,3	0	155282,7	1194657,9
Нідерл.	116046,5	6760217,8	6569011,9	0	981410,4	7550422,3
Велика Британія	891409,3	2604042,4	2540949,3	0	379617,8	2920567,1
Всього	21390 400	112535223,5	108258662,3	0	16173844	124 432 506,5

* Розраховано автором на основі статистичних даних [1, 15, 16]

Отже, потенційний обсяг експорту продукції машинобудування, за результатами моделювання на основі формули 4, складатиме 108 258 662,5 доларів, що більше теперішнього показника в 5 разів, а після імплементування угоди та впровадження стандартів ЄС, обсяг складе 124 432 506,5 доларів. Проте, треба розуміти, що 124 тис. доларів, складає лише 15% від теперішнього обсягу експорту. Крім того, перехід на нові стандарти, коштуватиме відповідно 167 422 419 доларів. Моделювання щодо потенційних обсягів торгівлі товарної групи 85, показано у таблиці 5.

Таблиця 5.
Потенційний рівень експорту для товарів групи 85, за даними 2014 року*

Країна	Реальний експорт	Потенційний експорт, без урахування бар'єрів	Потенційний експорт з урахуванням дистанції	Втрати від існування тарифних бар'єрів	Втрати від існування нетарифних бар'єрів	Потенційний експорт після імплементування положень Угоди про Асоціацію
Австрія	22267,61	1116315,6	1072884,6	4719,619	160289	1237893
Бельгія	0	614822,6	597767,2	2629,578	89306,42	689703,2
Болгарія	495638,06	1099836,3	1082585,7	4762,295	161738,3	1249086
Чехія	474941,28	13080704,6	12591594,0	55390,42	1881184	14528169
Данія	0	666200,4	645306,7	2838,704	96408,82	744554,2
Естонія	147179,89	1210422,3	1163960,7	5120,263	173895,7	1342977
Фінляндія	6109,54	61071,1	58837,2	258,8248	8790,276	67886,3
Франція	0	1110669,1	1082971,8	4763,993	161796	1249532
Німеччина	147908,41	31560512,0	30342523,8	133476,8	4533173	35009174
Греція	0	158800,2	157195,9	691,5048	23485,07	181372,5
Угорщина	1749,87	54528656,3	52431760,4	230647,3	7833305	60495713
Ірландія	0	2767,6	2711,3	11,92695	405,0661	3128,3

Італія	2622,22	644227,6	628083,7	2762,94	93835,71	724682,4
Латвія	3336539,82	584025,0	556485,3	2447,979	83138,9	642072,2
Литва	1494831,73	1086008,8	1022504,2	4497,996	152762,1	1179764
Польща	438085,96	30102442,1	28430394,6	125065,3	4247501	32802961
Португалія	0	3705941,9	3649058,9	16052,21	545169,4	4210281
Румунія	346020,95	2777234,5	2718443,6	11958,43	406135,5	3136538
Словаччина	2402,82	6786909,1	6521854,2	28689,64	974365	7524909
Словенія	0	31345,5	30281,6	133,2086	4524,066	34938,8
Іспанія	860210,62	1051732,4	1033513,6	4546,426	154406,9	1192467
Швеція	1551048,29	196119,2	191318,5	841,6099	28582,98	220743,1
Нідерланди	0	1827920,8	1776219,9	7813,591	265367,3	2049401
Велика Британія	97091,69	3096787,7	3021755,9	13292,7	451450,3	3486499
Всього	9 424 648,76	157 101 472,6	150810013,2	663413,2	22531016	174004442

* Розраховано автором на основі статистичних даних [1, 15, 16]

Таким чином, потенційний обсяг експорту продукції машинобудування, за результатами моделювання на основі формули 4, складатиме 157 млн. доларів, що майже в 17 разів більше, ніж теперішній рівень, та складає майже 68% від загального експорту у 2014 році. При цьому вартість переходу на нові стандарти коштуватиме 67 372 616,32 дол. США. Тож, можна зробити висновки, що впровадження європейських стандартів, перш за все створить позитивні умови для розвитку товарів, що відносяться до товарної групи 85.

На основі наведених даних, можливо побудувати матрицю SWOT-аналізу, що дозволить визначити основні перспективи та проблеми розвитку машинобудування Запорізької області в умовах активних процесів євроінтеграції України.

Таблиця 6.
Матриця SWOT-аналізу машинобудування Запорізької області*

Сильні сторони машинобудування Запорізької області	Слабкі сторони машинобудування Запорізької області
<p>1. Висока ефективність виробництва. Як показують, дані проаналізовані в рамках дослідження, середня рентабельність виробництва складає 28,4%, в той час як середньому по Україні даний показник складає лише -2,4%;</p> <p>2. Висока частка витрат на персонал кінцевому продукті. Сьогодні середня заробітна плата в Україні є однією з найнижчих в Європі, що створює додаткові експортні переваги для виробників продукції машинобудування Запорізької області, де в частка витрат на персонал кінцевому продукті в середньому вище на 32%, ніж в Україні;</p> <p>3. Висока концентрація виробництва. Згідно моделі запропонованої П. Кругманом та М. Меліцом, найбільшу експортну перевагу отримують ті підприємства, що концентруються в промислових регіонах, оскільки це допомагає їм економити на навчанні працівників, користуватись розвинутою транспортною інфраструктурою, тощо.</p>	<p>1. Однією з найбільших загроз для машинобудування Запорізької області є висока залежність від ринку Російської федерації, що в умовах торговельної війни, активно застосовує протекційні заходи, що негативно відбивається на доходах підприємств;</p> <p>2. На сьогоднішній день, співробітництво Запорізької області із ЄС знаходиться на край низькому рівні, що зменшує доступ підприємств до передових технологій та сучасних методів організації виробництва;</p> <p>3. Згідно проведеного дослідження, продукція, за групою 84, що має можливість закріпитись на ринку Європейського союзу складає лише 15% від загального обсягу експорту.</p>
Можливості машинобудування Запорізької області	Загрози машинобудування Запорізької області
<p>1. Згідно проведеного дослідження, Запорізька область характеризується одним з найбільших рівнів якості освіти в Україні, що створює значні можливості для провадження інновацій;</p> <p>2. Майже 68% експорту товарної групи 85, є конкурентним на ринку ЄС, що створює значні перспективи для розвитку галузі машинобудування Запорізької області;</p> <p>3. Імплементация Угоди про Асоціацію та зниження торговельних бар'єрів створює значні можливості для збільшення обсягів експорту та доступу до ринків ЄС. Підприємства отримують можливість до участі у державних закупівлях країн ЄС на рівнях із національними виробниками.</p>	<p>1. Перехід на стандарти ЄС, з чітко встановленими рамками, 2 років, вимагатиме від підприємств значних фінансових ресурсів, що зможе себе виправдати лише за декілька років;</p> <p>2. Імплементация Угоди про Асоціацію, відкриває не лише ринки ЄС для запорізьких підприємств машинобудування, а й відкриває національний ринок для виробників ЄС, що призведе до закриття менш конкурентоздатних підприємств;</p> <p>3. Існує імовірність, що низький рівень інноваційності, та стратегія низьких цін, у довгостроковому періоді знизить рівень конкурентоздатності підприємств машинобудування Запорізької області.</p>

* Розроблено автором на основі проведеного дослідження

Висновки. Отже, на сьогоднішній день машинобудування Запорізької області, переживає кризу. За останні роки було втрачено майже 50% виробничих потужностей. Крім того, експорт продукції машинобудування характеризується значною залежністю від ринку Російської федерації, до якої експортується майже 70% від загального обсягу експорту, а перехід на нові стандарти коштуватиме для товарної групи 84 понад 124 млн. дол., а групою 85 приблизно 67 млн. дол. При цьому, стандарти ЄС, створюють додаткові перешкоди для виходу на ринки СНД, що зменшить обсяги експорту в ці країни.

Проте, не зважаючи на кризові явища, підприємства машинобудування Запорізької області мають високі перспективи на ринку Європейського союзу. Так, за оцінкою автора, було визначено, що за товарною групою 84 підприємства машинобудування, мають перспективи збільшити обсяги після імплементации Угоди про Асоціацію, в 10 разів, до 124 432 506,5 дол. США., а за товарною групою 85 в 17 разів, до 174 004 442 дол. США.

Тому, не зважаючи на високі витрати для імплементации Угоди про Асоціацію, вважаємо за доцільне подальший курс на євроінтеграцію, що дозволить з одного боку позбавитись від неконкурентоздатних підприємств, що здатні існувати лише в умовах високих торговельних бар'єрів та працювати лише на національний ринок, а з іншого підтримати конкурентні переваги найбільш успішних підприємств.

Список літератури.

1. Шестакова О. А. Методичні аспекти оцінювання експортного потенціалу підприємства / О. А. Шестакова. // Вісник НТУ «ХП». – 2013. – №7. – С. 173–181.
2. Чубар М. М. Методи оцінки експортного потенціалу підприємства. / М. М. Чубар // Вісник Хмельницького національного університету, Серія: економічні наук, – Т.3. – 2012. – №3. – С. 92–96.
3. Козьменко С.М. Методичні підходи до оцінки експортного потенціалу інновацій машинобудування [Електронний ресурс] / С.М. Козьменко, С.І. Колосок //

Ефективна економіка. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=422>

4. Дружиніна В. Прогнозування експортного потенціалу машинобудівних підприємств з метою підвищення їх конкурентоспроможності / В.В. Дружиніна, Л.В. Різніченко // Актуальні проблеми економіки, 2010. – № 7 (109). – С. 246–253.
5. Кобзева К. В. Формування експортного потенціалу промислового підприємства / К. В. Кобзева. // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – № 2. – С. 352–358.
6. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2013 – Україна: Фонд «Ефективне управління», 2013. – 232 с.
7. Головне управління статистики у Запорізькій області [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/>.
8. Хоменко А. С. . Розрахунок інтегрального показника конкурентоспроможності регіону / А. С. Хоменко, Г. О. Райко // I Международная научно-практическая Интернет-конференция «Актуальные вопросы повышения конкурентоспособности государства, бизнеса и образования в современных экономических условиях», 14-15 февраля 2013г : тезисы доклада. Полтава, 2013 р. – Режим доступу до ресурсу: http://www.confcontact.com/20130214_econ/8_homenko.htm.
9. Logistics Performance Index [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://lpi.worldbank.org/>.
10. The economist [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.eiu.com/>.
11. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
12. Кайнара Д. О. Проблемы и перспективы либерализации международной торговли между Украиной и ЕС для украинского машиностроения. / Д. О. Кайнара // Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal): ekonomia. – 2016. – №8.

References.

1. Shestakova, O. A. (2013), “The methodological aspects of assessment of the export potential of the enterprise”, *Vestnik NTU "XPI"*, vol. 7, pp. 173–181.
2. Chubar, M. M. (2012), “The methods of evaluation of export potential of the company”, *Vestnik Khmelnytsky National University*, vol. 3, pp. 92–96.
3. Kozmenko, S. M. (2010), “Methodical approaches to estimation export potential of machinery innovations”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol . 8, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (Accessed 15 May 2016).
4. Druzhinina, V. V. (2010), “Predicting export potential of machinery companies to improve their competitiveness”, *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol . 7, pp. 246–253
5. Kobzeva, K.V., (2013), „Formation of export potential of industrial enterprises“, *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektual'noyi vlasnosti*, vol . 2, pp. 352–358.
6. Foundation "Effective Management", (2013), „The competitiveness Report 2013 Regions of Ukraine“, Ukraine.
7. The Department of Statistics in Zaporozhye region (2016), available at: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/> ua (Accessed 15 May 2016).
8. Khomenko, A.S. and Rajko, G.O., “Calculation of integral index of regional competitiveness”, *Mezhdunarodnaya nauchno-praktycheskaya Internet-konferentsyya «Aktual'nye voprosy povysheniya konkurentosposobnosti gosudarstva, byznesa y obrazovaniya v sovremennykh ekonomicheskyykh usloviyakh»*, available at: http://www.confcontact.com/20130214_econ/8_homenko.htm (Accessed 15 May 2016).
9. Logistics Performance Index, available at: <http://lpi.worldbank.org/> (Accessed 15 May 2016).
10. The economist, available at: <http://www.eiu.com/> (Accessed 15 May 2016).
11. State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
12. Kainara, D.O. (2016), „Problems and prospects of international trade liberalization between the EU and Ukraine for Ukrainian machinery”, *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal): ekonomia*, vol . 8.

Стаття надійшла до редакції 17.05.2016 р

ТОВ "ДКС Центр"